

Resultaten van de analyse en statistische verwerking

1. Vlaanderen

1.1. Resultaten van de voorafgaande verwerking: de factoranalyse

De factoranalyse die werd toegepast op de variabelen van de 308 Vlaamse gemeenten (cf. Methodologie, punt 3), resulteerde in 10 relevante factoren die een synthese vormen van meer dan 75 % van de oorspronkelijke informatie. Deze factoren werden volgens afnemend verklarend vermogen gesorteerd. De informatie die de eerste factoren opleveren is met andere woorden belangrijker dan de informatie van de daaropvolgende factoren²⁸.

Het verband tussen de beginvariabelen, waarvan de betekenis uiteraard bekend is, en de nieuwe creaties, nl. de factoren, wordt gevormd door de “saturaties” (correlatiecoëfficiënt factor-variabele). De interpretatie van de factoren gebeurt dus op basis van de variabelen die de hoogste saturaties (+ of -) geven.

Factor 1

“Vergrijzing van de bevolking” (36,2 %)

- % van de bevolking van 80 jaar en ouder 0,89
- % weduwen of weduwnaars 0,84
- Sterftcijfer 0,82
- Afhankelijkheidsindicator 0,80
- Veroudering in de veroudering 0,77
- % woningen met een oppervlakte < 35 m² 0,72
- % oude woningen (gebouwd vóór 1945) 0,71
- % alleenstaanden 0,62
- Groei van de belastinggrondslag (personen- en grondbelasting) -0,50
- % woningen met “groot comfort” -0,65
- Groei (1996-2005) van het aantal nieuwgebouwde woningen -0,66
- Groei (1991-2001) van de actieve beroepsbevolking (volume) -0,70
- Aantal actieven per oudere -0,85

Gemeenten met een hoge positieve score voor de eerste factor zijn dus gemeenten waarvan de bevolking duidelijk veroudert (% oudere bevolking, afhankelijkheidsgraad, % alleenstaanden, sterftcijfer ...). Opmerkelijk is dat het vergrijzingsfenomeen statistisch ook geassocieerd wordt met een veroudering van het vastgoed, kleine woningen en een lage graad van wooncomfort. De weinig dynamische vastgoedwaarde en de afname van de actieve bevolking gaan bovendien gepaard met een achteruitgang van de belastinggrondslag.

De gemeenten met de hoogste scores zijn ofwel grote steden, regionale steden en gemeenten die rond deze agglomeraties liggen, ofwel landelijke gemeenten uit voornamelijk West-Vlaanderen (gemeenten uit de Westhoek en de kustgemeenten voor wat betreft de vergrijzing). De gemeenten waar de vergrijzing het minst voelbaar is, vinden we in Limburg en in de Kempen.

Factor 2

“Sociaaleconomisch positie – woonkarakter” (25,2 %)

- Gemiddeld inkomen per aangifte 0,87
- % van de gezinnen met pc en internet 0,85
- % inkomensaangiften > 25 000 EUR 0,85
- % van de schoolgaande bevolking in hoger onderwijs 0,82
- % woningen > 125 m² 0,81
- Gemiddelde verkoopprijs van gronden en woningen 0,79
- % van de actieve bevolking dat in de privésector werkt 0,76
- % gezinnen met 2 of 3 auto's 0,75
- Gemiddelde oppervlakte van de woningen per bewoner 0,68
- % woningen uitgerust met centrale verwarming 0,66
- Veroudering van de potentiële actieven 0,65
- Kadastraal inkomen van woningen 0,63

²⁸ Het verklarend % van elke factor staat tussen haakjes naast de benaming van elk van de factoren.

• Inactief werkgelegenheidscentrum	0,50
• % sociale woningen van het totale woningpark	-0,58

Deze factor groepeert tal van indicatoren met betrekking tot het inkomensniveau van de bevolking, het comfort en de uitrusting van de woningen en de socioprofessionele positie.

De hoogste scores treffen we aan in de residentiële gemeenten van de agglomeratie Antwerpen (Schilde, Hove, Aartselaar ...), Gent (De Pinte, Sint-Martens-Latem ...), Mechelen (Keerbergen, Bonheiden ...), Leuven (Oud-Heverlee, Lubbeek ...) en de meeste gemeenten uit de Brusselse rand (Kraainem, Wezembeek-Oppem, Tervuren, Overijse ...).

De laagste scores noteren we in de gemeenten uit de Westhoek (Mesen, Wervik, Heuvelland), in het zuiden van de provincie West-Vlaanderen (Menen, Spiere-Helkijn) en in Limburg (Maasmechelen, Leopoldsburg).

Behalve Leuven en Hasselt laten alle grootsteden en regionale steden voor deze factor vrij negatieve waarden optekenen.

Factor 3

“Verstedelijking (+) / landelijk karakter (-)” (16,5 %)

• Bevolkingsdichtheid	0,90
• % van het gemeentelijk grondgebied bestemd voor woningen	0,89
• % van het gemeentelijk grondgebied dat bebouwd is	0,86
• % appartementen	0,71
• Verkeersconcentratie	0,67
• Dichtheid wegennet	0,63
• % gescheiden personen	0,63
• % buitenlandse bevolking (buiten EU)	0,62
• Politieagenten per inwoner	0,50
• Totale bevolking	0,48
• % woningen bewoond door de eigenaar	-0,61
• % van het gemeentelijk grondgebied dat bestemd is voor landbouw	-0,71
• % vrijstaande huizen	-0,74
• Groei (1994-2004) van het gemiddelde inkomen per inwoner	-0,75

Deze factor maakt een groot onderscheid tussen sterk verstedelijkte gemeenten en landelijke gemeenten. Het gaat om een verstedelijking in morfologische zin, die tot uiting komt in een concentratie van de bevolking, de bebouwing en het verkeer. Sociologisch gesproken merken we dat verstedelijkte gemeenten ook meer inwoners van vreemde

origine, meer huurders en meer gescheiden personen tellen. Economisch gezien worden sterk verstedelijkte gemeenten geconfronteerd met een geleidelijke verarming van de bevolking, wat ook resulteert in een tragere stijging van de inkomens.

Naast de grootsteden treffen we de hoogste scores voor deze factor eveneens aan in de randgemeenten van de agglomeraties Antwerpen (Mortsel, Borsbeek, Edegem, Boom ...) en Brussel (Drogenbos, Kraainem, Wemmel ...). Dit verklaart waarom de correlatie met de totale omvang van de gemeente in termen van bevolking zo laag is (0,48).

De zwakste scores zien we in de meest rurale gemeenten waar men aan land- of tuinbouw doet: de Westhoek (Lo-Reninge, Alveringem, Heuvelland), het Pajottenland (Pepingen, Bever), het Meetjesland (Sint-Laureins, Kaprijke) en het zuiden van de provincie Limburg (Voeren, Gingelom, Heers).

Factor 4

“Centrumfunctie – externe aantrekkingskracht” (13,6 %)

• Actieve bevolking (tewerkgesteld in de gemeente) in de openbare sector (administratie)	0,82
• Totale bevolking	0,78
• % eenpersoonsgezinnen	0,77
• Criminaliteitsgraad (aantal delicten per 1 000 inwoners)	0,77
• Uitrustingsgraad (K.U.Leuven - ISEG)	0,77
• Politieagenten per inwoner	0,76
• Verkeersconcentratie	0,74
• Aantal leefloners (per 1 000 inwoners)	0,73
• % “vrijgesteld” kadastraal inkomen	0,68
• Schoolgaande bevolking (in scholen op grondgebied van de gemeente / schoolplichtig deel van de bevolking dat in de gemeente woont)	0,68
• Actief werkgelegenheidscentrum (percentage werknemers van buiten de gemeente in het totaal van de werknemers in de gemeente)	0,62
• % woningen < 35 m ²	0,59
• % van het gemeentelijk grondgebied dat bestemd is voor onderwijs	0,58
• Ziekenhuisopnames per inwoner	0,53
• % woningen bewoond door de eigenaar	-0,73
• % woningen dat over een tuin beschikt	-0,76
• Inactief werkgelegenheidscentrum (percentage werknemers dat in de gemeente verblijft en buiten de gemeente gaat werken)	-0,79

Deze vierde factor wijst eveneens op een niveau van verstedelijking, maar dan veeleer functioneel (centrumfunctie, uitrusting). De vorige factor belichtte de verstedelijking meer vanuit morfologische hoek (bevolkingsdichtheid, bebouwd grondgebied). Factor vier gaat uit van variabelen die een centrumfunctie weerspiegelen in termen van uitrusting (administratieve gebouwen, uitrustingsgraad van de K.U.Leuven) of in termen van stromen (werkgelegenheidscentrum, scholencentrum, het regelmatig bezoeken van de gemeente, verplaatsingen van de bevolking).

De hoogste scores worden logischerwijze genoteerd voor de grote regionale stadscentra (Gent, Antwerpen) en de regionale steden, maar ook voor middelgrote steden en de meeste kustgemeenten. Ook talrijke kleinere gemeenten van +/- 15 000 inwoners (Eeklo, Veurne, Diepenbeek ...), hoofdplaatsen van arrondissementen of scholencentra behalen voor deze factor een positieve score.

De gemeenten die voor deze factor het slechtst uit de verf komen, zijn niet noodzakelijk agrarische gemeenten maar veeleer residentiële gemeenten in landelijk gebied van waaruit de bevolking dagelijks pendelt naar de grote werkgelegenheidscentra (cf. index inactief centrum). We vinden deze gemeenten met name in bepaalde delen van Vlaams-Brabant (Hageland, Pajottenland).

Factor 5

“Toeristische activiteit – dynamisme van de vastgoedmarkt” (7,8 %)

• Gemiddeld aantal verkochte woningen (2000-2004) per 1 000 inwoners	0,85
• Oppervlakte (m ²) aan nieuwe woningen (1996-2005) per inwoner	0,85
• Aantal toeristische overnachtingen	0,74
• Verblijfs capaciteit voor toeristen (per 1 000 inwoners)	0,73
• % van de bevolking in de leeftijdscategorie 60 tot 79 jaar	0,68
• % gemeubileerde woningen	0,66
• % jobs in de horecasector	0,63
• Vergrijzingsindicator	0,63
• Kadastraal inkomen van woningen (in EUR/inw.)	0,56
• Politieagenten per inwoner	0,52
• % van de niet-actieve bevolking in de totale bevolking	0,50

Deze factor bevat de indicatoren die samenhangen met de toeristische activiteit (aantal overnachtingen, verblijfs capaciteit, % gemeubileerde woningen, personeel werkzaam in de horecasector). De toeris-

tische aantrekkingskracht gaat hand in hand met een dynamische vastgoedmarkt (tal van verkooptransacties en veel nieuwbouw) en een specifieke demografische ontwikkeling (door de aantrekkingskracht op veel gepensioneerden).

De scores zijn erg ongelijk verdeeld over de gemeenten in de Vlaamse regio. De kustgemeenten halen erg hoge scores. Die van andere gemeenten liggen veel lager.

Factor 6

“Niveau tertiaire activiteit – werkgelegenheidscentrum” (7,3 %)

• Kadastraal inkomen van kantoorgebouwen en handelsruimten (in EUR/inw.)	0,88
• % jobs in de tertiaire privésector	0,82
• % van het gemeentelijk grondgebied bestemd voor handelsruimte en kantoren	0,77
• Toegevoegde waarde tegen factorkosten per inwoner	0,74
• Werkgelegenheidscentrum (% actieve bevolking tewerkgesteld in de gemeente/actieve bevolking met woonplaats in de gemeente)	0,68
• % jobs in de handelssector	0,66
• % jobs in de transportsector	0,62
• Groei (1995-2005) van het kadastraal inkomen kantoorgebouwen en handelsruimten	0,62
• Verkeersconcentratie	0,59
• Dichtheid wegennet	0,58

In deze factor zitten de variabelen vervat die wijzen op de activiteit in de tertiaire bedrijfssector (kantoren, handelszaken, transport, logistiek).

De grote en regionale steden buiten beschouwing gelaten, vinden we de hoogste scores terug in de gemeenten rond de grote agglomeraties op knooppunten van ringwegen en van het wegennet waar grote handelscomplexen en bedrijvenparken met kantoorruimten (voorheen vaak in het stadscentrum gevestigd) en transport- en logistieke bedrijven gevestigd zijn (Zaventem, Machelen, Drogenbos, Asse, Kontich, Wijnegem ...).

Factor 7

“Niveau economische activiteit – industrieel karakter” (6,5 %)

• % van het gemeentelijk grondgebied dat bestemd is voor industrie	0,79
• Kadastraal inkomen industriële gebouwen (in EUR/inw.)	0,79
• % jobs in de industrie	0,74

- Toegevoegde waarde tegen factorkosten per inwoner 0,62
- Werkgelegenheidscentrum (% actieve bevolking tewerkgesteld in de gemeente/actieve bevolking met woonplaats in de gemeente) 0,52
- % jobs in de overheidssector -0,77

In deze factor zitten indicatoren die verband houden met industriegebonden activiteiten.

Aangezien het om relatieve indicatoren gaat (een percentage of een waarde in EUR/inw.), zien we de hoogste scores opduiken in soms kleine gemeenten (met 10 000 tot 15 000 inw.), zelfs met een landelijk karakter, maar waar grote ondernemingen een belangrijke plaats innemen (in termen van oppervlakte, jobs of kadastraal inkomen). De gemeenten met de hoogste scores, d.w.z. met de grootste industrieconcentratie, liggen in het centrum of het zuiden van West-Vlaanderen (Wielsbeke, Ardoioie, Deerlijk, Kuurne ...), in de Kempen of in Limburg (Olen, Overpelt, Tessenderlo ...) en in de Antwerpse regio (Zwijndrecht, Wijnegem). Van de grotere gemeenten hebben vooral Genk, Beveren en Waregem een vrij uitgesproken industrieel profiel.

Factor 8

“Demografische evolutie – natuurlijke component” (5,1 %)

- % van de bevolking jonger dan 20 jaar 0,90
- % van de bevolking dat onderwijs volgt 0,89
- Gemiddeld aantal bewoners per woning 0,62
- Gemiddelde gezinsgrootte 0,61
- % inkomensaangiften < 6 200 EUR 0,60
- % alleenstaanden 0,56
- Geboortecijfer 0,55
- Vergrijzingsindicator -0,70

Deze factor vat de demografische indicatoren samen die te maken hebben met het geboortecijfer, het relatieve belang van de jonge bevolking in de totale bevolking en de kroostrijke gezinnen. A priori vertoont deze factor gelijkenissen met factor 1, maar er is een verschil. Gemeenten die hoog scoren voor factor 8 kunnen immers ook hoog scoren voor de factor die wijst op de vergrijzing van de bevolking. Dat is bijvoorbeeld het geval voor heel wat gemeenten in de Westhoek (Veurne, Diksmuide, Poperinge, LOReninge ...). Gemeenten waarop de vergrijzing weinig impact heeft, kunnen dan weer negatief scoren voor de demografische factor 8 (bijv. heel wat Limburgse gemeenten).

Deze factor houdt overigens weinig verband met de totale demografische groei. Gemeenten met een hoog geboortecijfer zijn immers niet noodzakelijk gemeenten waar de totale bevolking toeneemt. De bevolkingsevolutie hangt meer af van de migratiecomponent (cf. factor 9).

De laagste scores voor factor 8 vinden we in de kustgemeenten en de middelgrote steden in het oosten van Vlaams-Brabant (Tienen, Aarschot, Landen) en in het zuiden van Limburg (Sint-Truiden, Tongeren).

Factor 9

“Demografische evolutie – migratiecomponent” (4,7 %)

- Demografische groei (1996-2005) – totale bevolking 0,87
- Demografische groei (1996-2005) – bevolking van 20 tot 59 jaar 0,83
- Demografische groei (1996-2005) gekoppeld aan de migratiecomponent 0,72
- Groei (1994-2004) van het gezinsinkomen 0,64
- Groei (1995-2005) van het kadastraal inkomen voor woningen 0,63
- Groei (1991-2001) van de actieve bevolking 0,63
- % woningen gebouwd na 1996 0,60
- Groeipercentage (1995-2005) van het aantal nieuwe woningen 0,56

Deze factor bundelt duidelijk de indicatoren die te maken hebben met de bevolkingsgroei door het migratie-effect (positief saldo van nieuwkomers ten opzichte van mensen die de gemeente verlaten) en de afgeleide effecten (evolutie van het aantal woningen, stijging van de belastinggrondslag van het gezinsinkomen en van de grondbelasting).

De hoogste scores worden genoteerd voor de reeds sterk verstedelijkte gemeenten uit de rand van de agglomeraties Antwerpen (Boom, Niel), Brussel (Vilvoorde) of Oostende (Bredene), evenals in tal van landelijke gemeenten in Vlaams-Brabant (in het bijzonder in het arrondissement Leuven).

De laagste scores komen voor ofwel in landelijke gemeenten die ver weg liggen van werkgelegenheidscentra (Westhoek), of in gemeenten met een sterk residentieel karakter waar de gronden erg duur zijn en/of waar de schaarste de instroom van nieuwe inwoners onmogelijk maakt (Sint-Martens-Latem, De Pinte, Hove, Sint-Genesius-Rode, Kraainem ...).

Factor 10
“Grensfenomeen – buitenlandse bevolking (EU)” (3,2 %)

- % buitenlandse bevolking (buurlanden, EU) 0,79
- Aandeel van de actieve bevolking die in de gemeente woont en in een buurland werkt 0,51
- Kadastraal inkomen van woningen per inwoner 0,50
- Tewerkgestelde actieve bevolking ten opzichte van de totale bevolking -0,70

Deze factor is typisch voor gemeenten met veel buitenlandse inwoners die afkomstig zijn uit buurlanden of andere EU-landen. Hij is slechts van belang voor enkele specifieke gemeenten, wat de relatief zwakke correlatie tussen de beginvariabelen en deze factor verklaart. De hoogste scores treffen we aan in de residentiële gemeenten van de agglomeratie

Brussel (Kraainem, Tervuren, Overijse ...) of in de grensgemeenten (Baarle-Hertog, Voeren, Maasmechelen, Lanaken ...).

1.2. Opbouw en samenstelling van de categorieën (clusters)

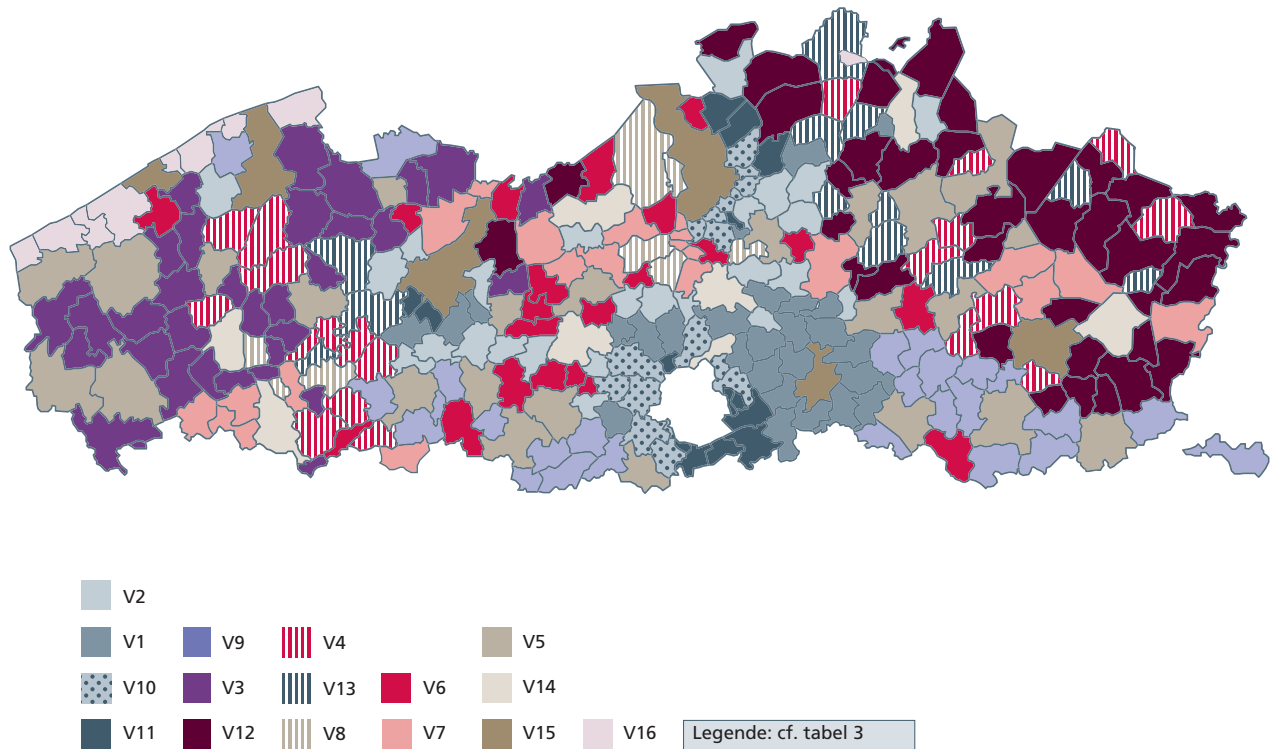
De toepassing van de clusteranalyse op de factorscores die voor de 10 voornoemde factoren door de 308 Vlaamse gemeenten werden behaald, resulteert in 16 clusters van gemeenten (dit is een gemiddelde van 20 gemeenten per cluster). De keuze voor een redelijk aantal categorieën waarbij een vrij belangrijke groepering nodig was, impliceert *de facto* een zekere verscheidenheid van gemeenten binnen elke categorie (verschillen binnen de klassen).

Tabel 3 geeft een samenvatting van de verschillende clusters die het resultaat zijn van de groepering van

Tabel 3: Samenvatting van de 16 clusters van Vlaamse gemeenten

1.	Woongemeenten	Inkomens > regionaal gemiddelde
1.1.	Cluster V2	In landelijke zones
1.2.	Cluster V1	In de stadsrand
1.3.	Cluster V10	Agglomeratiegemeenten met tertiaire activiteit
1.4.	Cluster V11	Residentiële randgemeenten met hoge inkomens
2.	Landelijke gemeenten (of verstedelijkte plattelandsgemeenten)	Verstedelijking < regionaal gemiddelde
2.1.	Cluster V9	Kleine landbouwgemeenten
2.2.	Cluster V3	Erg landelijke gemeenten met sterke vergrijzing
2.3.	Cluster V12	Landelijke of verstedelijkte plattelandsgemeenten met sterke demografische groei
3.	Gemeenten met een concentratie van economische activiteit	Industriële tertiaire activiteit > regionaal gemiddelde
3.1.	Cluster V4	Landelijke en landbouwgemeenten met industriële activiteit
3.2.	Cluster V13	Verstedelijkte plattelandsgemeenten met industriële activiteit en demografische groei
3.3.	Cluster V8	Steden en agglomeratiegemeenten met een industrieel karakter
4.	Semistedelijke of agglomeratiegemeenten	Inkomsten < regionaal gemiddelde
4.1.	Cluster V6	Weinig verstedelijkte gemeenten met demografische achteruitgang
4.2.	Cluster V7	Sterk verstedelijkte gemeenten met lage inkomens
5.	Centrumgemeenten	Centrumfunctie > regionaal gemiddelde
5.1.	Cluster V5	Middelgrote steden
5.2.	Cluster V14	Regionale steden
5.3.	Cluster V15	Grote en regionale steden – hoofdplaatsen
6.	Toeristische gemeenten	Toeristische activiteit > regionaal gemiddelde
6.1.	Cluster V16	Kustgemeenten

Kaart 1: De 16 clusters van Vlaamse gemeenten

de gemeenten via het identificeren van de sociaaleconomische karakteristieken. De verschillende clusters werden ondergebracht in 6 subgroepen volgens hun dominante kenmerken en gelijkenissen.

De diverse subgroepen waarin de clusters gegroepeerd werden, worden hieronder beknopt beschreven.

1. Woongemeenten

De subgroep woongemeenten bestaat uit 4 clusters die als gemeenschappelijk punt hebben dat het inkomstenniveau hoger ligt dan het regionale gemiddelde en de gemeenten van de clusters een lage centrumfunctie hebben (tabel 4).

• 1.1. In landelijke zones (Cluster V2)

Deze cluster telt 25 middelgrote gemeenten (10 000 tot 20 000 inwoners) en vertoont grote gelijkenissen met de woongemeenten uit de volgende cluster V1. Ze onderscheiden zich echter door een zeer uitgesproken landelijk karakter, een lagere centrumfunctie en lagere inkomens (maar toch hoger dan het regionale gemiddelde). Op demografisch vlak

hebben deze gemeenten het kenmerk dat de graad van vergrijzing dichter aanleunt bij het regionale gemiddelde en ze een minder sterke groei van het geboortecijfer kennen. Enkele gemeenten niet te na gesproken (Boortmeerbeek, Londerzeel, Sint-Katelijne-Waver ...), is de economische activiteit er relatief laag.

Deze gemeenten liggen geografisch gezien nogal verspreid. Wel bevinden ze zich in of rond de driehoek Gent-Antwerpen-Leuven (met uitzondering van Jabbeke en Oud-Turnhout).

• 1.2. In de stadsrand (Cluster V1)

Deze cluster telt 27 middelgrote gemeenten (10 000 tot 20 000 inwoners) met een residentieel karakter. Het gaat om gemeenten waar het inkomensniveau van de bevolking hoger ligt dan het regionale gemiddelde en de centrumfunctie laag is (factor 4). Op demografisch vlak hebben deze gemeenten als kenmerk dat er weinig vergrijzing is en de demografische groei hoofdzakelijk voortvloeit uit de migratiecomponent. Met uitzondering van Nazareth en in mindere mate Kampenhout, Kortenberg en

Steenokkerzeel is de economische activiteit (tertiair en/of industrieel) er relatief laag.

Geografisch gezien zijn de meeste van deze gemeenten in landelijk gebied gelegen of in semistedelijke zones, voornamelijk in Vlaams-Brabant (zowat alle gemeenten rond Leuven), in de Brusselse rand (Meise, merchtem ...) of de Gentse rand (Melle, Merelbeke, Nazareth) en Antwerpen (Lint, Zoersel). Deze gemeenten vormen een tweede ring van woongemeenten rond de oudere residentiële gemeenten (cf. cluster V11).

• 1.3. Agglomeratiegemeenten met tertiaire activiteit (Cluster V10)

Deze categorie telt uitsluitend gemeenten uit de rand van de agglomeratie Brussel (Zaventem, Grimbergen, Asse ...) en Antwerpen (Wijnegem, Aartselaar, Edegem ...), die een uitgesproken residentieel karakter (gevoelig hogere inkomens dan het regionale gemiddelde) combineren met een erg hoge economische activiteit (distributie, logistiek, transport, winkelcentra). Deze gemeenten scoren bijgevolg hoger dan het gemiddelde voor de levensstandaard van de bevolking, de verstedelijking en de tertiaire activiteiten (met uitzondering van Schoten).

Demografisch gezien is de vergrijzing vrij groot, terwijl de demografische evolutie er stagneert en zelfs

lichtjes daalt in de Antwerpse rand (met uitzondering van Kontich). Ten slotte merken we dat veel gemeenten heel wat buitenlandse inwoners tellen, die afkomstig zijn uit buurlanden of andere EU-landen.

• 1.4. Residentiële randgemeenten met hoge inkomens (Cluster V11)

Deze cluster telt 14 gemeenten van verschillende grootte (met een gemiddeld bevolkingsaantal van 15 000 tot 20 000 inwoners) en vertoont een zeer uitgesproken residentieel karakter. Naast een levensstandaard die ruim boven het regionaal gemiddelde uitkomt (hoogste inkomensniveau van de regio), zijn de kenmerken van deze gemeenten een vrij uitgesproken verstedelijking, een lage aantrekkingskracht en in de helft van deze gemeenten weinig economische activiteit.

Vanuit demografische hoek gezien moeten deze gemeenten het hoofd bieden aan de tegenstrijdige evolutie van een positieve natuurlijke component en een negatieve migratiecomponent. De inwoners die afkomstig zijn uit landen van de Europese Unie zijn overigens vaak erg goed vertegenwoordigd (in het bijzonder in de gemeenten van de Brusselse rand).

Geografisch gezien liggen deze gemeenten in de residentiële zuidoostrand van Brussel (Kraainem, Overijse, Tervuren ...), de Antwerpse rand (Brasschaat,

Tabel 4: Woongemeenten

1.	1.1	1.2	1.3	1.4
Woongemeenten	In landelijke zones (V2)	In de stadsrand (V1)	Agglomeratiegemeenten met tertiaire activiteit (V10)	Residentiële randgemeenten met hoge inkomens (V11)
Aantal gemeenten	25	27	17	14
Gemiddelde bevolking	13 300	13 090	21 248	16 279
F1: Vergrijzing (+)	/	-	+	+
F2: Levensstandaard (+)	+	++	++	+++
F3: Verstedelijking (+) / Landelijk karakter (-)	-	/	++	++
F4: Stedelijke aantrekkingskracht – Uitrustingsgraad (+)	-	-	/	-
F5: Toerisme / Vastgoedevoeluit (+)	/	-	/	/
F6: Tertiaire activiteit (distributie, transport ...) (+)	-	/	+++	/
F7: Industriële activiteit (+)	/	-/+	+	-
F8: Demografische groei (geboortecijfer) (+)	/	+	/	++
F9: Demografische groei (migratie) (+)	/	++	/	--
F10: "Grensarbeid" / Buitenlandse bevolking (EU) (+)	-	-	+	++

Kapellen, Schilde ...) en de Gentse rand (De Pinte, Sint-Martens-Latem).

2. Landelijke gemeenten

De subgroep landelijke gemeenten bevat 3 clusters met als kenmerk een erg lage verstedelijking zowel op morfologisch (factor 3) als functioneel vlak (factor 4) (tabel 5).

• 2.1. Kleine landbouwgemeenten (Cluster V9)

Deze categorie bestaat uit 27 kleine tot middelgrote gemeenten (5 000 tot 10 000 inw.) met een uitgesproken ruraal karakter, een lage centrumfunctie en een lage economische activiteit. Het inkomensniveau van de bevolking ligt daarentegen ietwat boven het regionale gemiddelde (behalve voor de Limburgse gemeenten). Op demografisch vlak hebben deze gemeenten als kenmerk dat de vergrijzing sterker is dan het regionale gemiddelde.

Als we Zuienkerke (Brugge) en Sint-Laureins (Meetjesland) buiten beschouwing laten, dan concentreren deze gemeenten zich in het Pajottenland (Gooik, Pepingen ...), het Hageland (Hoegaarden, Zoutleeuw, Glabbeek), het zuiden van de provincie Limburg (Borgloon, Gingelom, Voeren ...) en de Vlaamse Ardennen (Lierde, Maarkedal ...).

De Vlaams-Brabantse gemeenten vallen op door de hogere inkomens en een sterkere demografische evolutie (migratiecomponent).

• 2.2. Erg landelijke gemeenten met sterke vergrijzing (Cluster V3)

Deze cluster telt (33) gemeenten met een erg uitgesproken landelijk karakter en een bevolkingsaantal van 5 000 tot 10 000 inwoners (met Maldegem als grote uitzondering) dat onder het regionale gemiddelde blijft. Deze gemeenten hebben een lage verstedelijking en centrumfunctie en hebben bovendien als kenmerken dat het inkomensniveau beduidend lager ligt dan het regionale gemiddelde en er een sterke vergrijzing optreedt. Op demografisch vlak staat de sterke natuurlijke component in contrast met de negatieve migratiecomponent.

In sommige gemeenten is er een grote economische activiteit (Ardooie, Deerlijk, Pittem ...).

Los van enkele gemeenten in het Meetjesland (arrondissement Eeklo) en enkele andere in Oost-Vlaanderen, liggen alle gemeenten in West-Vlaanderen (vooral in de Westhoek en in de arrondissementen Roeselare en Tielt).

• 2.3. Landelijke gemeenten of verstedelijkte plattelandsgemeenten met sterke demografische groei (Cluster V12)

Deze categorie bundelt 37 gemeenten die overwegend landelijk zijn en een lage centrumfunctie hebben (uitgezonderd Diepenbeek, Maaseik en Lanaken die hoog scoren voor factor 4). De gemiddelde bevolking ligt tussen 10 000 en 20 000 inwoners. De

Tabel 5: Landelijke gemeenten

2.	2.1	2.2	2.3
Landelijke gemeenten of verstedelijkte plattelandsgemeenten	Kleine landbouwgemeenten (V9)	Erg landelijke gemeenten met sterke vergrijzing (V3)	Landelijke gemeenten of verstedelijkte plattelandsgemeenten met sterke demografische groei (V12)
Aantal gemeenten	27	33	37
Gemiddelde bevolking	6 685	8 870	14 636
F1: Vergrijzing (+)	+	++	--
F2: Levensstandaard (+)	/	--	-
F3: Verstedelijking (+) / Landelijk karakter (-)	--	--	-
F4: Stedelijke aantrekkingskracht – Uitrustingsgraad (+)	--	-	/
F5: Toerisme / Vastgoedevoluitie (+)	-	/	+
F6: Tertiaire activiteit (distributie, transport ...) (+)	/	-	-
F7: Industriële activiteit (+)	--	+	-/+
F8: Demografische groei (geboortecijfer) (+)	-	++	+
F9: Demografische groei (migratie) (+)	/	--	+
F10: "Grensarbeid" / Buitenlandse bevolking (EU) (+)	/	-	+

Tabel 6: Gemeenten met een concentratie van economische activiteit

3.	3.1	3.2	3.3
Gemeenten met een concentratie van economische activiteit	Landelijke en agrarische gemeenten met industriële activiteit (V4)	Verstedelijkte plattelandsgemeenten met industriële activiteit en demografische groei (V13)	Steden en agglomeratiegemeenten met een industrieel karakter (V8)
Aantal gemeenten	20	12	8
Gemiddelde bevolking	12 649	15 702	23 814
F1: Vergrijzing (+)	-	--	/
F2: Levensstandaard (+)	-	/	-
F3: Verstedelijking (+) / Landelijk karakter (-)	-	-	+
F4: Stedelijke aantrekkingskracht – Uitrustingsgraad (+)	-	+	+
F5: Toerisme / Vastgoedevolutie (+)	/	/	/
F6: Tertiaire activiteit (distributie, transport ...) (+)	-	-	/
F7: Industriële activiteit (+)	++	+++	++
F8: Demografische groei (geboortecijfer) (+)	/	+	/
F9: Demografische groei (migratie) (+)	/	++	-
F10: "Grensarbeid" / Buitenlandse bevolking (EU) (+)	-	-	--

gemeenten uit deze cluster onderscheiden zich voornamelijk van de andere uit de regio door hun lage vergrijzing (factor 1) en een sterke demografische evolutie, zowel in de natuurlijke als in de migratiecomponent. Deze gemeenten worden dan ook geconfronteerd met een aanzienlijke groei van de bebouwde oppervlakte en van het aantal woningen (factor 5). Het inkomensniveau van de bevolking ligt gemiddeld iets lager dan het regionale gemiddelde. De tertiaire activiteit is vrij zwak, terwijl er in bepaalde gemeenten een vrij sterke industriële activiteit is (bijv.: Ham, Ravels, Hulshout, Lanaken ...).

Lochristi en Stekene (in het noorden van Oost-Vlaanderen) niet meegerekend, liggen alle gemeenten van deze cluster in de provincie Antwerpen (hoofdzakelijk in de Kempen) en in de provincie Limburg.

3. Gemeenten met een concentratie van economische activiteit

Deze subgroep bundelt 3 clusters die hoofdzakelijk gekenmerkt worden door een grote economische, vooral industriële activiteit (tabel 6).

• 3.1. Landelijke en agrarische gemeenten met industriële activiteit (Cluster V4)

Deze cluster bevat 20 overwegend landelijke gemeenten met een lage centrumfunctie, die bepaalde gelijknissen vertonen met cluster V3. Hij onderscheidt

zich door een ietwat minder uitgesproken landelijk karakter, een iets hogere levensstandaard (maar nog steeds lager dan het regionale gemiddelde), maar vooral amper vergrijzing en een grotere industriële activiteit.

Van de gemeenten uit deze cluster vinden we een concentratie in West-Vlaanderen (de arrondissementen Brugge, Kortrijk en Tielt), Limburg (Lummen, Alken, Bree ...) en in de Kempen (Dessel, Rijkevorsel ...).

• 3.2. Verstedelijkte plattelandsgemeenten met industriële activiteit en demografische groei (Cluster V13)

In deze cluster spreken we over 12 middelgrote gemeenten (10 000 – 20 000 inw.) met een lage verstedelijking of zelfs een uitgesproken landelijk karakter, een hoge economische activiteit (voornamelijk van industriële aard) en een forse demografische groei.

De meeste van deze gemeenten oefenen een zekere aantrekkingskracht uit (wellicht dankzij hun rol van werkgelegenheidscentrum doordat er grote bedrijven gevestigd zijn). De levensstandaard van de bevolking ligt net onder of leunt aan bij het regionale gemiddelde (behalve in Wielsbeke). De vergrijzing is er heel wat lager dan gemiddeld in de andere gemeenten uit de regio (Deinze niet meegerekend) en er is een sterke demografische evolutie (in hoofdzaak door de migratiecomponent en in mindere mate door de natuurlijke component).

Tabel 7: Semistedelijke of agglomeratiegemeenten

4.	4.1	4.2
Semistedelijke of agglomeratiegemeenten	Weinig verstedelijkte gemeenten met demografische achteruitgang (V6)	Sterk verstedelijkte gemeenten met lage inkomens (V7)
Aantal gemeenten	21	21
Gemiddelde bevolking	13 841	24 882
F1: Vergrijzing (+)	/	+
F2: Levensstandaard (+)	-	--
F3: Verstedelijking (+) / Landelijk karakter (-)	+	++
F4: Stedelijke aantrekkingskracht – Uitrustingsgraad (+)	-	/
F5: Toerisme / Vastgoedevoelutie (+)	-	-
F6: Tertiaire activiteit (distributie, transport ...) (+)	/	/
F7: Industriële activiteit (+)	--	-
F8: Demografische groei (geboortecijfer) (+)	--	/
F9: Demografische groei (migratie) (+)	/	/
F10: "Grensarbeid" / Buitenlandse bevolking (EU) (+)	-	/

Geografisch situeren we deze gemeenten in de provincie Antwerpen en dan vooral in de Kempen (Westerlo, Hoogstraten, Olen ...), in Limburg (Overpelt, Tessenderlo ...) en op de grens tussen Oost- en West-Vlaanderen (Aalter, Deinze, Wielsbeke).

• 3.3. Steden en agglomeratiegemeenten met een industrieel karakter (Cluster V8)

Cluster 8 bevat 8 gemeenten met een uitgesproken industrieel karakter. Deze categorie vertoont gelijkenissen met cluster V7, maar onderscheidt zich ervan door de hogere inkomens van de bevolking (weliswaar nog steeds onder het regionale gemiddelde), een meer uitgesproken centrumfunctie (werkgelegenheidscentrum) en vooral een grotere economische activiteit (industriezones, elektriciteitscentrale ...) die bepalend is voor de kadastrale inkomens.

We treffen deze gemeenten aan rond twee polen: in de agglomeratie Antwerpen (Zwijndrecht, Beveren, Puurs, Bornem en Duffel) en in de regio Kortrijk (Kuurne, Waregem en Izegem).

4. Semistedelijke of agglomeratiegemeenten

Deze subgroep bestaat uit 2 clusters die als gemeenschappelijk punt hebben dat ze een stedelijk of semistedelijk karakter hebben, maar een lage centrumfunctie en economische activiteit en een inkomensniveau dat onder het regionale gemiddelde ligt (tabel 7).

• 4.1. Weinig verstedelijkte gemeenten met demografische achteruitgang (Cluster V6)

Deze cluster bevat 21 kleine tot middelgrote gemeenten (10 000 tot 20 000 inw.) met een semistedelijk karakter en een lage centrumfunctie en economische activiteit (uitgezonderd Stabroek, Rumst en Avelgem). Deze gemeenten hebben eveneens als kenmerk dat het inkomensniveau lager ligt dan het regionale gemiddelde en de vergrijzing zich laat voelen (behalve in Stabroek). De demografische evolutie is niet zo dynamisch, vooral wat de natuurlijke component betreft (verhouding geboortes ten opzichte van overlijdens). De gemeenten uit deze cluster liggen vrij verspreid over de regio. We merken wel een concentratie van gemeenten in het Waasland en de Denderstreek (Berlare, Kruibek, Sint-Gillis-Waas ...) en in het zuiden van de provincie Oost-Vlaanderen (Denderleeuw, Haaltert, Herzele ...).

• 4.2. Sterk verstedelijkte gemeenten met lage inkomens (Cluster V7)

In deze cluster zitten 21 gemeenten van diverse grootte, maar die de bijzondere eigenschap hebben dat ze een veeleer achtergesteld "sociaaleconomisch" niveau (laagste inkomens uit de Vlaamse regio wat tot uiting komt in erg negatieve scores voor factor 2) combineren met een vrij grote verstedelijking. Deze gemeenten vertonen doorgaans een positieve maar niet zo uitgesproken centrumfunctie en economische activiteit.

Het gaat meestal om gemeenten die in de agglomeratie van grote steden liggen of zelfs om gemeenten die in een tussenzone een conurbatie (aaneenschakeling van agglomeratiegemeenten) vormen. We hebben het over de gemeenten uit de industriële agglomeratie van Antwerpen (Boom, Hemiksem, Niel, Willebroek ...), Gent (Evergem, Zelzate), Kortrijk (Harelbeke, Wevelgem, Wervik ...), de gewezen Limburgse mijngemeenten (Beringen, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren) en de verstedelijkte gemeenten tussen Gent en Antwerpen (Lokeren, Hamme, Temse ...).

De gemeenten in de buurt van Antwerpen onderscheiden zich van de andere gemeenten door hun beduidend kleinere omvang (10 000 tot 15 000 inw. met uitzondering van Willebroek) en door de sterke bevolkingsaanwinst van de afgelopen jaren. De Limburgse gemeenten vallen dan weer op door de lage vergrijzing ten opzichte van de andere gemeenten en door het fenomeen van grensarbeid (factor 10).

5. Centrumgemeenten

In deze subgroep zitten de 3 clusters die zich onderscheiden door hun grote aantrekkingskracht – centrumfunctie (tabel 8).

• 5.1. Middelgrote steden (Cluster V5)

Deze cluster telt 24 kleine steden (20 000 tot 30 000 inw.) die als kenmerk hebben dat ze een sterke centrumfunctie combineren met een grote economische activiteit (vooral in de tertiaire sector). De verstedelijking varieert, maar blijft over het algemeen beperkt (uitgezonderd Halle en Dendermonde), terwijl de inkomens en het socioprofessionele karakter gevoelig lager uitvallen dan het regionale gemiddelde (negatieve scores voor factor 2, met uitzondering van Zottegem).

In deze steden is de vergrijzing ook groter dan gemiddeld op regionaal vlak en is de demografische evolutie minder gunstig dan in de andere gemeenten uit de regio.

We vinden deze steden terug in alle provincies: Aarschot, Diest, Tienen en Halle voor Vlaams-Brabant; Geel, Herentals, Lier en Mol voor de provincie Antwerpen; Sint-Truiden, Tongeren en Leopoldsburg voor Limburg; Dendermonde, Geraardsbergen, Eeklo, Ninove, Oudenaarde, Wetteren en Zottegem voor Oost-Vlaanderen en Diksmuide, Ieper, Poperinge, Torhout, Veurne en Tielt voor West-Vlaanderen. Opvallend is dat de steden uit de Westhoek enigszins contrasteren met de andere steden uit dezelfde cluster door de beduidend lagere inkomens. Daartegenover staat dat de natuurlijke component gekoppeld aan de demografische evolutie (factor 8) er dan weer erg hoog is, terwijl hij negatief is voor de meeste andere steden uit de cluster.

• 5.2. Regionale steden (Cluster V14)

Deze cluster omvat 8 regionale steden (Aalst, Genk, Kortrijk, Mechelen, Roeselare, Sint-Niklaas, Turnhout en Vilvoorde) met een bevolking die gemiddeld tussen 35 000 en nagenoeg 75 000 inwoners ligt.

Tabel 8: Centrumgemeenten

5.	5.1	5.2	5.3
Centrumgemeenten	Middelgrote steden (V5)	Regionale steden (V14)	Grote en regionale steden (V15)
Aantal gemeenten	24	8	6
Gemiddelde bevolking	27 074	61 587	172 345
F1: Vergrijzing (+)	+	++	+++
F2: Levensstandaard (+)	-	--	-
F3: Verstedelijking (+) / Landelijk karakter (-)	/	++	+++
F4: Stedelijke aantrekkingskracht – Uitrustingsgraad (+)	++	+++	+++
F5: Toerisme / Vastgoedevoeluiting (+)	/	-	+
F6: Tertiaire activiteit (distributie, transport ...) (+)	+	++	+++
F7: Industriële activiteit (+)	/	/	--
F8: Demografische groei (geboortecijfer) (+)	-	/	--
F9: Demografische groei (migratie) (+)	-	/	/
F10: "Grensarbeid" / Buitenlandse bevolking (EU) (+)	/	+	+

Tabel 9: Toeristische gemeenten

6.	6.1
Toeristische gemeenten	Kustgemeenten (V16)
Aantal gemeenten	8
Gemiddelde bevolking	17 291
F1: Vergrijzing (+)	+ + +
F2: Levensstandaard (+)	-
F3: Verstedelijking (+) / Landelijk karakter (-)	+
F4: Stedelijke aantrekkingskracht – Uitrustingsgraad (+)	+ +
F5: Toerisme / Vastgoedevolutie (+)	+ + +
F6: Tertiaire activiteit (distributie, transport ...) (+)	-
F7: Industriële activiteit (+)	-
F8: Demografische groei (geboortecijfer) (+)	- - -
F9: Demografische groei (migratie) (+)	+
F10: "Grensarbeid" / Buitenlandse bevolking (EU) (+)	+

Opmerkelijk voor deze steden is hun relatief hoge score voor de factoren die te maken hebben met verstedelijking, aantrekkingskracht en economische activiteit (vooral in de tertiaire sector, behalve Genk en Roeselare waar de industriële activiteit de overhand heeft).

De bevolking van deze steden heeft een inkomen dat gevoelig lager ligt dan het regionale gemiddelde (Kortrijk en Aalst weliswaar in minder mate) en de vergrijzing is er groot (met Genk als grote uitzondering). De demografische evolutie in deze steden vertoont discrepanties. In Mechelen, Roeselare en vooral Vilvoorde is de demografische evolutie positief, maar in andere steden is ze status-quo of negatief.

• 5.3. Grote en regionale steden – hoofdplaatsen (Cluster V15)

In deze cluster zitten de twee "grote steden" (Gent en Antwerpen) en de 4 grote regionale steden (Leuven, Brugge, Hasselt en Oostende). De kenmerken zijn uiteraard vergelijkbaar met de voorgaande cluster (V14), behalve dat de "externe aantrekkingskracht" voor deze steden nog meer uitgesproken is. Naast een gemiddeld grotere bevolking vervullen deze steden ook de rol van provinciehoofdplaats; Oostende profileert zich als grootste badplaats van de kustgemeenten (die stuk voor stuk een grote aantrekkingskracht hebben – cf. cluster V16). In deze steden is ook een uitgesproken tertiaire activiteit aanwezig en sommige oefenen een toeristische aantrekkingskracht uit (in het bijzonder Oostende).

Hasselt buiten beschouwing gelaten is de vergrijzing erg groot (vooral in Oostende en Antwerpen), de demografische evolutie veeleer negatief (in het bijzonder voor de natuurlijke component) en blijven de inkomens onder het regionale gemiddelde (behalve in Leuven en Hasselt).

6. Toeristische gemeenten

• 6.1. Kustgemeenten (Cluster V16)

Dit is een erg typische cluster (tabel 9), omdat het enkel om de kustgemeenten gaat (zonder Oostende, cf. cluster V15). De kustgemeenten scoren niet alleen erg goed op het gebied van toerisme en vastgoedevolutie, ze vallen ook op door hun sterke "aantrekkingskracht" (factor 4). De demografische componenten evolueren tegengesteld: de natuurlijke component (geboortes/overlijdens) is heel negatief, de migratiecomponent (instroom/uitstroom) is veeleer positief. Behalve in Bredene zien we dat de vergrijzing in de kustgemeenten extreem hoog is (wat samenhangt met de instroom van gepensioneerde inwoners).

De inkomens zijn nogal uiteenlopend van gemeente tot gemeente. Ze liggen hoger dan het regionale gemiddelde in De Haan, Koksijde en vooral Knokke-Heist, maar lager in Blankenberge, De Panne, Middelerke, Nieuwpoort en vooral Bredene.